

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 01:82.09Франко І.:378.4(477.83)ЛНУФ

БІБЛІОГРАФІЧНЕ ФРАНКОЗНАВСТВО У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Біловус Г.Г.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Описано бібліографічну франкіану в історичній ретроспективі. Проаналізовано франкознавчі бібліографічні напрацювання Львівського університету імені Івана Франка. Окреслено жанрово-видове розмаїття бібліографічних показників, їх призначення. Розглянуто принципи бібліографічного групування представленого в них матеріалу. Наголошено на ролі й значенні бібліографічних франкознавчих праць, необхідності створення сучасних бібліографічних видань задля поглиблення франкознавчих наукових досліджень.

Ключові слова: Іван Франко, франкознавство, бібліографія, бібліографічні показники, Львівський університет.

Постановка проблеми. В українській культурі й науці монументальна постать І. Франка вирізняється своєю значимістю й багатогранністю таланту. Інтелектуальний і творчий спадок ученого-енциклопедиста завжди спонукав науковців до все нових інтерпретацій та узагальнень, а бібліографів – до опрацювання й систематизації бібліографічних надбань у царині франкознавства. Серед численних наукових інституцій Львівський університет в царині бібліографічних франкознавчих надбавок займає особну нішу. Починаючи з середини 1950-х рр., студії у царині бібліографічного франкознавства тут ніколи не припинялися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Осмислити феномен І. Франка намагалась не одна генерація франкознавців-бібліографів, про що свідчить широкий спектр бібліографічних франкознавчих надбань. Так, зазначені питання були об'єктом студій М. Бутрина, Л. Каневської, Я. Кравця, М. Легкого і С. Пилипчука, М. Мороза, Т. Пачовського і Я. Шуста та ін.

Метою цієї статті є висвітлення питань становлення й розвитку бібліографічного франкознавства у Львівському університеті, специфіки франкознавчих бібліографічних видань як учених і бібліографів Львівського університету, так і науковців інших інституцій, які публікували свої розвідки у виданнях Франкового вузу, що сягають другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст. Бібліографічний огляд франкознавчих показників здійснено в хронологічній послідовності їх виходу. Поза об'єктом дослідження залишилися внутрішньокнижкові та пристатейні бібліографічні списки франкових творів і матеріалів про його діяльність, опубліковані у монографіях, авторефератах дисертацій, брошурах, хрестоматіях, методичних семінаріях тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із перших за хронологією виходу є бібліографічна праця «Публікація рукописної спадщини Ів. Франка на Радянській Україні (Бібліографічний показник)», надрукована в 1955 р. у четвертому збірнику Львівського університету «Іван Франко» [6]. Уклав зазначений показник О. Дей, згрупувавши матеріал у ньому в три під-

розділи: 1. Художня творчість (проза, поезія, драматичні твори); 2. Літературно-критичні, публіцистичні та наукові праці; 3. Листування. У межах кожного підрозділу матеріал подано за часом його написання. Загалом бібліографічний масив зібраних матеріалів нараховує 82 бібліографічні записи. Позитивним є те, що до більшості бібліографічних описів подано анотації. У кінці показника вміщено три додатки бібліографічного характеру, тісно пов'язані зі змістом показника, а саме: а) публікації листів різних авторів до І. Франка, як-от: листи В. Лукича, П. Грабовського, Лесі Українки, О. Веселовського, М. Комарова; б) повідомлення про автографи І. Франка та документи про нього; в) публікації Франкових записів народної творчості. Отож, зазначений показник, що висвітлював публікації рукописної спадщини І. Франка, став поштовхом до розгортання франкознавчої роботи в Україні.

Багаті скарби франкознавчої літератури у 1956 р. стали об'єктом студій бібліографів Наукової бібліотеки Львівського державного університету (нині – Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка), які підготували й видали короткий бібліографічний показник для студентів «Іван Якович Франко. 1856–1916» [11]. Розпочинається показник статтею О. Корнійчука «Великий Каменярь» [11, с. 5–7], яка дає стислий огляд життя і творчості І. Франка. Мета цього показника – допомогти ознайомитись з основними виданнями творів І. Франка, листуванням І. Франка та з найважливішою літературою про нього, що відображено в дев'яти рубриках. Показник охоплює книги й окремі журнальні статті, а також містить примітку про те, що більш повний список літератури й докладні відомості про кожне видання, що хронологічно сягає 1941–1953 рр., подає показник «Іван Франко» І. Бойка [9].

До заанонсованого показника І. Бойка апелюють і вчені Університету Т. Пачовський і Я. Шуст, які з нагоди 100-літнього ювілею з дня народження І. Франка підготували бібліографічний показник франкознавчих праць професора М. Возняка з 1940 по 1953 рр. [24]. Бібліографічний показник «Праці М. С. Возняка про життя

і творчість І. Франка» складено за принципом хронологічної послідовності надрукованих робіт з 1910 до 1954 рр. загальною кількістю 125 наскрізно пронумерованих позицій. В окремих випадках подано анотації, а також використано систему скорочень, що допомогла уникнути частих повторень окремих слів, назв журналів, газет тощо.

Отож, сторічний ювілей Івана Франка став мотивацією до подальшого розгортання дослідницької роботи над вивченням життя, творчості, світогляду письменника. Як зазначає О. Башун, почався новий етап у розвитку бібліографічного франкознавства, для якого важливими були роки 1966, 1971, 1976, 1981, коли відзначалися 110, 115, 120 і 125-ті роковини з дня народження І. Франка, оскільки вони сприяли появі нових видань його творів, перекладів та досліджень [1].

Знаковим є те, що науковці Львівського університету Т. Пачовський і Я. Шуст опублікували бібліографічний покажчик у щорічному збірнику «Іван Франко. Статті і матеріали», ініціатором створення якого у 1948 р. був саме М. Возняк. Слід наголосити, що зазначений збірник, який почав виходити при кафедрі української літератури, з часом зазнавав різних модифікацій (з 1966 р. публікується як один із випусків збірника наукових праць «Українське літературознавство»), але не перестав виходити дотепер, ставши запорукою систематичності й безперервності франкознавчих студій не тільки вчених Львівського університету, а й усієї наукової спільноти, що зусібіч студювала велегранний доробок І. Франка, зазвичай публікуючи свої праці в цьому щорічнику. Бібліографічна палітра франкознавства у збірнику «Іван Франко. Статті і матеріали» (1948–1965) представлена численними працями: М. Мороза «Бібліографічний список надрукованих праць академіка М. С. Возняка про життя і творчість Івана Франка» [16], «Іван Франко в мистецтві та художній літературі: (Матеріали до бібліографії)» [17], «Франкознавство за 1962–1963 роки» [21], «Франкознавство за 1964 рік» [23], «Матеріали до бібліографії критичної літератури про Івана Франка (1875–1938)» [19], П. Кравчука «Матеріали і статті про життя і творчість Івана Франка на сторінках української прогресивної преси в Канаді» [14] тощо. Отож, збірник «Іван Франко. Статті і матеріали» як засвідчення сталого розвитку франкознавства у Львівському університеті інкорпорував широкий різножанровий спектр бібліографічних публікацій: списки, огляди, покажчики, матеріали до бібліографії тощо. Незважаючи на заідеологізованість значної частини бібліографічних матеріалів, що охоплювали різні хронологічні відтинки й були відбитком «актуальних» досліджень тогочасного франкознавства, вони все ж відіграли важливу роль у формуванні академічного бібліографічного франкознавства.

Починаючи з 1966 р., пріоритетні напрями розвитку франкознавства висвітлював, як значалось вище, збірник наукових праць «Українське літературознавство», що продовжував у рубриці «Бібліографія» систематичне представлення річних оглядів франкіани: О. Мороза «Франкознавство за 1965 рік» (О. Мороз упорядкував бібліографічні матеріали, що охоплюють 1965–1973 рр. [22], а за 1974 і 1975 рр. [20] у співтворстві з М. Морозом), М. Мороза «Франкоз-

навство за 1976 рік» [18], М. Бутрина «Франкознавство за 1977 рік» (М. Бутрин укладав щорічні бібліографічні покажчики франкіани з 1977 до 1989 рр.) [4]. Увесь зібраний матеріал бібліографі, в основному, групували за розділами: «Твори І. Я. Франка», «Література про І. Я. Франка», «І. Я. Франко в літературі та мистецтві», «Хронікальні матеріали», «Бібліографічні посібники», а також регулярно подавали розділ «Доповнення за ... роки». У часі ювілейних святкувань І. Франка укладачі доповнювали бібліографічні посібники відповідними розділами, як-от: «Підготовка до відзначення 110-річчя з дня народження І. Франка у 1966 р.», «Літературно-меморіальний музей І. Франка в Криворівні», «Літературно-меморіальний музей І. Франка у Львові», «Літературно-меморіальний музей І. Франка у селі Івана Франка» тощо. У межах кожного розділу бібліографи фіксували матеріал за алфавітом бібліографічного заголовка чи назви праці. На прикрість, у всіх бібліографічних посібниках відсутня нумерація бібліографічних записів, що, певним чином, позначається на зручності користування матеріалами.

Слід констатувати, що ґрунтовні розвідки франківської бібліографії О. Мороза, М. Мороза та М. Бутрина, що систематично подавалися на сторінках наукового збірника «Українське літературознавство», не стали комплексом взаємопов'язаних видань, які б охоплювали найактуальніші проблеми франкознавства, оскільки, навіть незважаючи на їх цінність, вони не можуть дати певного уявлення про стан бібліографування франкіани окресленого періоду. Л. Каневська, акцентуючи на розпорошеності бібліографічних матеріалів по різних збірниках, констатує, що «з цих причин послуговуватися ними часом украй незручно...», пізніші доповнення до цих бібліографій містяться в інших джерелах, що значно утруднює оперативний пошук потрібної дослідникам інформації» [12, с. 115].

Серед інших досягнень бібліографічної франкознавчої науки, опублікованих на сторінках журналу «Українське літературознавство»: покажчик М. Бутрина «Бібліографія франківської бібліографії (1882–1975 рр.)» [3] зі статтею від упорядника, хронологічним принципом бібліографування документів, які в межах років подано за алфавітом, а також вказівкою на характер, зміст, цільове і читацьке призначення цих бібліографічних матеріалів; бібліографія М. Зубрицької та М. Мороза «Зарубіжна Франкіана» (нараховує 193 бібліографічні записи, згруповані у два розділи: «Видання творів Івана Франка» (1941–1991 рр.) і «Критична література про Івана Франка» (1941–1991 рр.) [8] тощо.

Зацікавлення постаттю патрона Університету стає домінуючим у 1980-ті рр., коли було опубліковано два покажчики видань Франкових творів. Так, у 1984 році було підготовлено і видано бібліографічний покажчик «Франкознавство у Львівському університеті» [27], який упорядкували працівники наукової бібліотеки Університету М. Бутрин, М. Гордій, Г. Домбровська. До нього залучені дослідження науковців із різних галузей знань. Хронологічні межі зібраних бібліографічних матеріалів сягають 1945–1981 рр. У передмові до покажчика І. Дорошенко [27, с. 1] зазначає, що серед цих публікацій провідне місце займають

франкознавчі напрацювання М. Возняка, зважаючи на особливу цінність яких у покажчику подано не лише окремі видання, а й розписано два його збірники статей – «З життя і творчості І. Франка» (К., 1955) та «Нариси про світогляд І. Франка» (К., 1955); вміщено також першодруки статей, які згодом доповнював, а то й переробляв автор. Покажчик, матеріал якого подано в хронологічній послідовності, а в межах року – за алфавітом прізвищ авторів або назв, складається з п'яти розділів, присвячених публікаціям творів І. Франка (розділ 1), вивченню життєвого і творчого шляху І. Франка вченими Львівського університету (розділ 2), дисертаційним дослідженням із вивчення спадщини Каменяря (розділ 3 і 4), вшануванню пам'яті І. Франка у Львівському університеті (розділ 5). Зазначений бібліографічний покажчик доповнено такими допоміжними покажчиками, як «Франкознавчі збірники, видані у Львівському університеті (1948–1981 рр.)», іменним та предметно-тематичним покажчиками, останній із яких дає можливість простежити не тільки ретроспективу франкознавчих досліджень, а й окреслити майбутні шляхи розвитку франкознавчої науки.

Хронологічним продовженням попереднього видання є бібліографічний покажчик за такою ж назвою «Франкознавство у Львівському університеті» [26], опублікований у 1988 р. Другий випуск бібліографічного покажчика з франкознавства доповнено новими проблемно-теоретичними дослідженнями науковців Львівського університету за останнє п'ятиліття (1982–1987). Як і в першому випуску, тут подано допоміжні іменний та предметно-тематичний покажчики, а також опис франкознавчих збірників, що видані у Львівському університеті за 1982–1987 рр. Ці бібліографічні праці давно посіли вагоме місце в українському франкознавстві.

Однак, незважаючи на певні досягнення, бібліографічне забезпечення франкознавства поки що відстає від розвитку франкознавчих напрацювань. Аналізуючи всі наявні на середину 1990-х років бібліографічні праці про І. Фран-

ка, М. Бутрин дійшов висновку, що всі вони (а це близько 250 видань) не відповідають цілям і завданням сучасного франкознавства і тому нагальною залишається потреба створення капітального, повного бібліографічного покажчика науково-допоміжного виду про життя і творчість І. Франка [2, с. 144]. Тому у Львівському національному університеті імені Івана Франка, що упродовж багатьох десятиліть висвітлював еволюцію франкознавчої думки, питання бібліографічної франкіани і сьогодні залишається в полі зору науковців. Свідченням цього є: публікація матеріалів до бібліографії Я. Кравця «Іван Франко у франкомовних перекладах і критиці» [13], В. Моторного і О. Лазор «Іван Франко нам далекий і близький» (сторінки серболужицької Франкіани) [10], «Бібліографічного покажчика літературних, наукових, публіцистичних творів Івана Франка в журналі «Зоря» Ф. Дисака [7], бібліографічного огляду М. Легкого і С. Пилипчука «З останнього десятиліття франкознавства» [15], бібліографічного електронного ресурсу «Українське літературознавство (1966–2010): бібліографія франкознавчих праць» (укл. П. Салевич) [25], а також проведення Міжнародних наукових конгресів із нагоди 150- і 160-річчя письменника, що сприятимуть популяризації творчої спадщини І. Франка, й у бібліографічному вимірі зокрема, а створені бібліографічні покажчики І. Франка стануть важливою базою для формування повного корпусу бібліографічної франкіани.

Висновки і перспективи. Отож, бібліографічна продукція з франкознавства вирізняється широтою і актуальністю, жанровим та видовим розмаїттям. Проведений аналіз свідчить, що бібліографічна та й дослідна робота переважно по-зжвавлюється перед ювілейними подіями, тому можна констатувати її циклічність. Сучасна доба ставить нові завдання на ниві бібліографічного франкознавства, які вимагають уважного і скрупульозного вивчення та їх вирішення, залишаються актуальними і сьогодні, особливо в рік ювілейних святкувань І. Франка.

Список літератури:

1. Башун О. Бібліографічне забезпечення франкознавства [Електронний ресурс] / Олена Башун // Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analtic/index.php?ELEMENT_ID=11201 – Назва з екрана.
2. Бутрин М. Бібліографічна франкіана / М. Бутрин // Іван Франко: письменник, мислитель, громадянин: матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 вересня 1996 р.). – Львів: [б. в.], 1998. – С. 142–144.
3. Бутрин М. Л. Бібліографія франківської бібліографії (1882–1975 рр.) / М. Л. Бутрин // Українське літературознавство: респ. міжвід. наук. зб. – Львів: вид-во при ЛДУ видавничого об'єднання «Вища школа», 1977. – Вип. 28: Іван Франко. Статті та матеріали. – С. 116–135.
4. Бутрин М. Л. Франкознавство за 1977 рік [–1989 рік] / М. Л. Бутрин // Українське літературознавство: респ. міжвід. наук. зб. – Львів: вид-во при ЛДУ видавничого об'єднання «Вища школа», 1980–1990. – Вип. 34–60: Іван Франко. Статті та матеріали.
5. Давидова М. Твори Івана Франка мовами народів СРСР / М. Давидова // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1960. – Зб. 7. – С. 487–504.
6. Дей О. Публікація рукописної спадщини Ів. Франка на Радянській Україні (Бібліографічний покажчик) / О. Дей // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1955. – Зб. 4. – С. 203–223.
7. Дисак Ф. Бібліографічний покажчик літературних, наукових, публіцистичних творів Івана Франка в журналі «Зоря» / Федір Дисак // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – Вип. 31. – С. 66–73.
8. Зубрицька М. Зарубіжна Франкіана / М. Зубрицька, М. Мороз // Українське літературознавство: респ. міжвід. наук. зб. – Львів: Світ, 1990. – Вип. 60: Іван Франко. Статті та матеріали. – С. 135–151.
9. Іван Франко: бібліогр. покажч. / АН УРСР, Держ. публ. б-ка УРСР; склав І. З. Бойко. – Вид. 2-е, перероб. і доп. – Київ: вид-во АН УРСР, 1956. – 288 с.
10. «Іван Франко нам далекий і близький» (сторінки серболужицької Франкіани): статті, матеріали, відгуки, переклади / упоряд. В. Моторний, О. Лазор. – Львів: [б. в.], 2006. – 104 с.

11. Іван Якович Франко. 1856–1916: короткий бібліографічний покажчик: (Посібник для студентів) / ЛДУ ім. І. Франка, Наук. б-ка; склала: Н. Р. Бережна; відп. ред. Ф. П. Максименко; вступ. ст. О. Корнійчука. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1956. – 24 с.
12. Каневська Л. Бібліографія зарубіжного франкознавства: сучасний стан і перспективи опрацювання / Лариса Каневська // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів: [ЛНУ імені Івана Франка], 2010. – Вип. 51. – С. 114–121.
13. Кравець Я. Іван Франко у франкомовних перекладах і критиці: (Матеріали до біобібліографії) / Ярема Кравець // Тези доповідей шістнадцятої щорічної наук. конф., присвяченої 145-річчю від дня народження Івана Франка (17–19 жовтня 2001 р.). – Львів, 2002. – С. 79–81.
14. Кравчук П. Матеріали і статті про життя і творчість Івана Франка на сторінках української прогресивної преси в Канаді / П. Кравчук // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1960. – Зб. 7. – С. 389–394; 1962. – Зб. 9. – С. 319–333.
15. Легкий М. З останнього десятиліття франкознавства / Микола Легкий, Святослав Пилипчук // Слово і час. – 2008. – № 10. – С. 21–31.
16. Мороз М. Бібліографічний список недрукованих праць академіка М. С. Возняка про життя і творчість Івана Франка / М. Мороз // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1960. – Зб. 7. – С. 484–486.
17. Мороз М. О. Іван Франко в мистецтві та художній літературі: (Матеріали до бібліографії) / М. О. Мороз // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1965. – Зб. 12. – С. 199–230.
18. Мороз М. О. Франкознавство за 1976 рік / М. О. Мороз // Українське літературознавство: респ. міжвід. наук. зб. – Львів: вид-во при ЛДУ видавничого об'єднання «Вища школа», 1978. – Вип. 30: Іван Франко. Статті та матеріали. – С. 121–130.
19. Мороз О. Н. Матеріали до бібліографії критичної літератури про Івана Франка (1875–1938) / О. Мороз, М. Мороз // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1962. – Зб. 9. – С. 191–318; 1963. – Зб. 10. – С. 208–279.
20. Мороз О. Н. Франкознавство за 1974 рік [і 1975 рік] / О. Н. Мороз, М. О. Мороз // Українське літературознавство: респ. міжвід. наук. зб. – Львів: вид-во при ЛДУ видавничого об'єднання «Вища школа», 1976–1977. – Вип. 26, 28: Іван Франко. Статті та матеріали.
21. Мороз О. Н. Франкознавство за 1962–1963 роки / О. Н. Мороз, М. О. Мороз // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1964. – Зб. 11. – С. 235–269.
22. Мороз О. Н. Франкознавство за 1965 рік [–1973 рік] / О. Н. Мороз // Українське літературознавство: міжвід. респ. зб. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1966–1975. – Вип. 1–23: Іван Франко. Статті і матеріали.
23. Мороз О. Н. Франкознавство за 1964 рік / О. Н. Мороз, М. О. Мороз // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1965. – Зб. 12. – С. 231–249.
24. Пачовський Т. І. Праці М. С. Возняка про життя і творчість І. Франка: бібліогр. покажч. / Т. І. Пачовський, Я. І. Шуст // Іван Франко. Статті і матеріали. – Львів: вид-во Львів. ун-ту, 1956. – Зб. 5. – С. 407–420.
25. Українське літературознавство (1966–2010): бібліографія франкознавчих праць / [укл. П. Салевич] // Режим доступу: <http://institutes.lnu.edu.ua/franko/vydannya-institutu/ukrajinske-literaturoznavstvo/ukrajinske-literaturoznavstvo-1966-2010-bibliografiya-frankoznavchih-prats/>. – Назва з екрана.
26. Франкознавство у Львівському університеті: хронологічний покажчик літератури (1982–1987) / Львів. держ. ун-т ім. І. Франка, Каф. укр. л-ри, Наук. б-ка; укл.: М. П. Гордій, Г. М. Домбровська, О. С. Пронишин. – Львів: ЛДУ, 1988. – 31 с.
27. Франкознавство у Львівському університеті: хронологічний покажчик літератури (1945–1981) / Львів. держ. ун-т ім. І. Франка, Каф. укр. л-ри, Наук. б-ка; укл.: М. Л. Бутрин, М. П. Гордій, Г. М. Домбровська; наук. ред. і автор передм. І. І. Дорошенко. – Львів: [ЛДУ], 1984. – 125 с.

Билувус Г.Г.

Львівський національний університет імені Івана Франка

БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЕ ФРАНКОВЕДЕНИЕ ВО ЛЬВОВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ: СОСТОЯНИЕ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация

Рассматривается библиографическая франкиана в исторической ретроспективе. Анализируются франковедческие библиографические наработки Львовского университета имени Ивана Франко. Очерчено жанрово-видовое разнообразие библиографических указателей, их назначение. Описаны принципы библиографической группировки представленного в них материала. Подчеркивается роль и значение библиографических франковедческих изданий, необходимость создания современных библиографических изданий с целью углубления франковедческих научных исследований.

Ключевые слова: Иван Франко, франковедение, библиография, библиографические указатели, Львовский университет.

Bilovus H.H.

Ivan Franko National University of Lviv

BIBLIOGRAPHY OF IVAN FRANKO STUDIES AT THE UNIVERSITY OF LVIV: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Summary

The article explores the bibliography of Ivan Franko studies in the historical retrospective. It studies the achievements in the bibliographical area of Ivan Franko studies at Ivan Franko National University of Lviv. The research describes genre diversity of bibliographical indexes and their purpose. It also studies approaches to the bibliographic classification of the material presented in the indexes. The article stresses upon the role and importance of bibliographical Ivan Franko studies, the need to create modern bibliographical publications for the future in-depth researches in the area of Ivan Franko studies.

Keywords: Ivan Franko, Ivan Franko studies, bibliography, bibliographical index, University of Lviv.